

Spørreundersøkelse om emneord og emneordsystemer i et utvalg norske bibliotek

Utført 28. mai – 11. juni 2014
Av Nasjonalbiblioteket og
Universitetsbiblioteket i Oslo

Nasjonalbiblioteket 7. Juli 2014

Om undersøkelsen

Spørreundersøkelsen er en del av *Tesaurus forprosjekt*, og ble gjennomført i perioden 28.5-11.06.2014.

Målgruppen for undersøkelsen

- Alle fag- og forskningsbibliotek
  - UH-bibliotek, spesialbibliotek og andre
- Noen større folkebibliotek
  - Storbybibliotekene
  - Vertsbibliotek for fylkesbibliotekene
- Fylkesbibliotekene

Respons på undersøkelsen

Totalt **217** svar av **539** forspurte. Svarprosent ~**40 %**

Merk: **29** av respondentene ikke med i definert målgruppe, noe som gir en reell svarprosent på knapt **35%**.

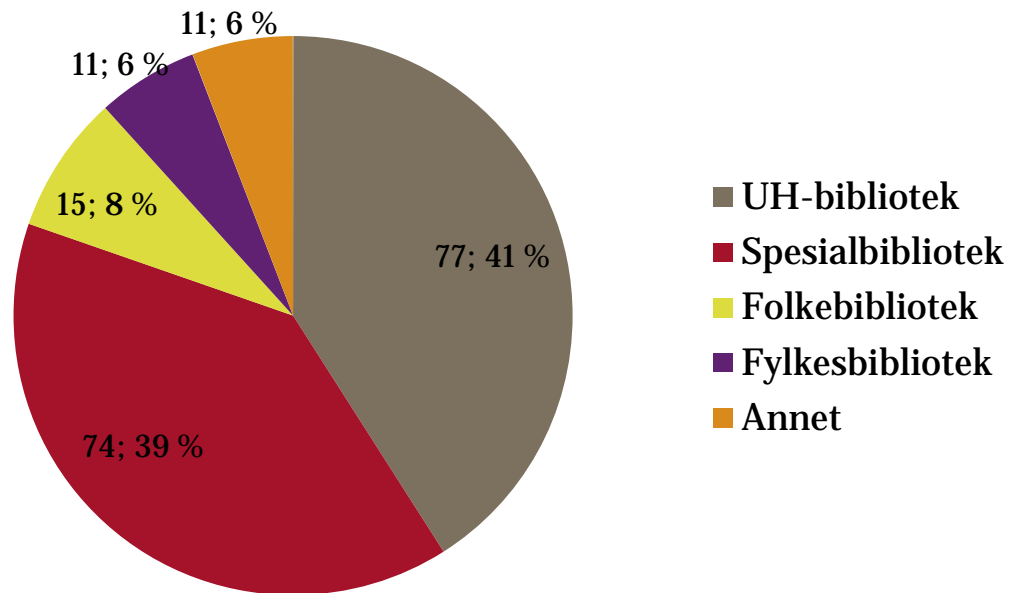
Disse **29** er utelatt fra alle analysene. Vi opererer derfor med totalt **188** respondenter.

Hovedpoenger fra undersøkelsen

- De fleste bibliotekene **braker emneord** i en eller annen form, **over halvparten** bruker **kontrollerte**
- Av emnesystemene listet i skjemaet var **MeSH (norsk og engelsk)** og **BIBBI** de mest utbredte
  - Men langt de fleste med kontrollerte emneord bruker **egenutviklet system** (som er utviklet **uten å samarbeide** med andre)
- Det er en **markant grense mellom folkebiblioteksiden og fagbiblioteksiden** når det gjelder hvilke kontrollerte emnesystemer som brukes.
  - «**BIBBI** = Folke- og fylkesbibliotek»
  - **Emneord for musikk** er til en viss grad «grenseoverskridende»
- Bibliotekene er generelt **godt fornøyde** med sin emneordspraksis
  - De som bruker **kontrollerte emneord** er **mer fornøyde** enn de som hovedsakelig bruker ukontrollerte.

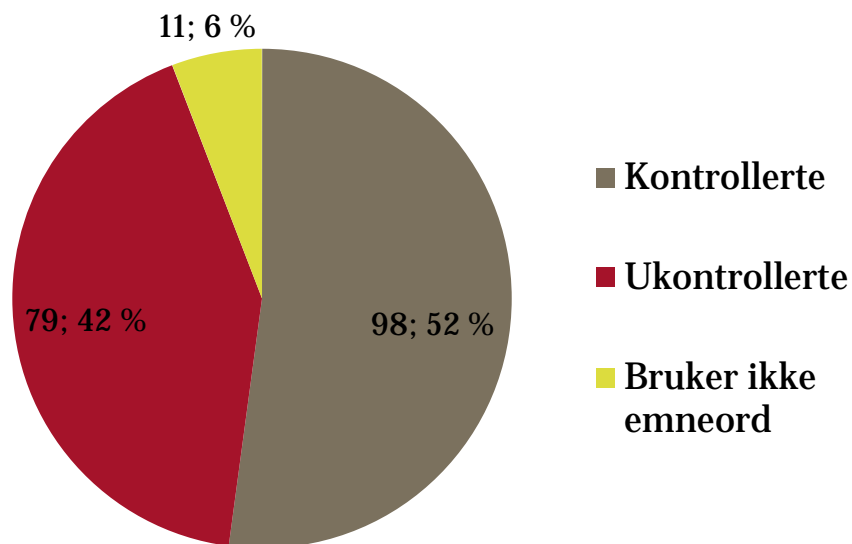
Så til detaljene.....

Bibliotektyper

Figuren viser at **86 %** av de 188 respondentene er **fagbibliotek**, mens **14 %** er **folke- eller fylkesbibliotek**

Emneordstyper

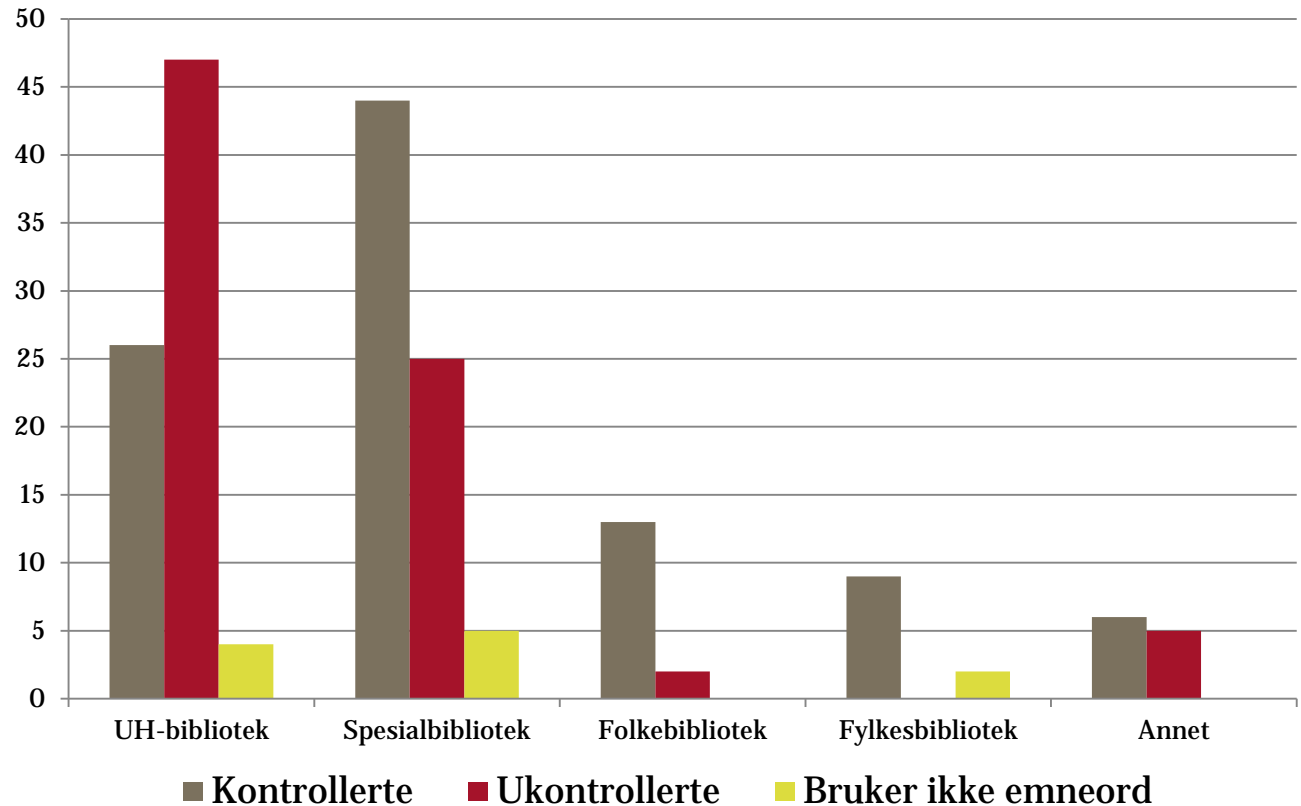

52 % bruker kontrollerte emneord
Bare **6 %** bruker ikke emneord i det hele tatt

Bibliotektyper og emneordtyper

Her framstilles hvilke typer emneord som brukes i de ulike bibliotektyper.

UH-bibliotekene bruker relativt sett mer ukontrollerte emneord enn de andre bibliotektypene (også enn de andre fagbibliotekene)

Bruk av ulike emnesystemer

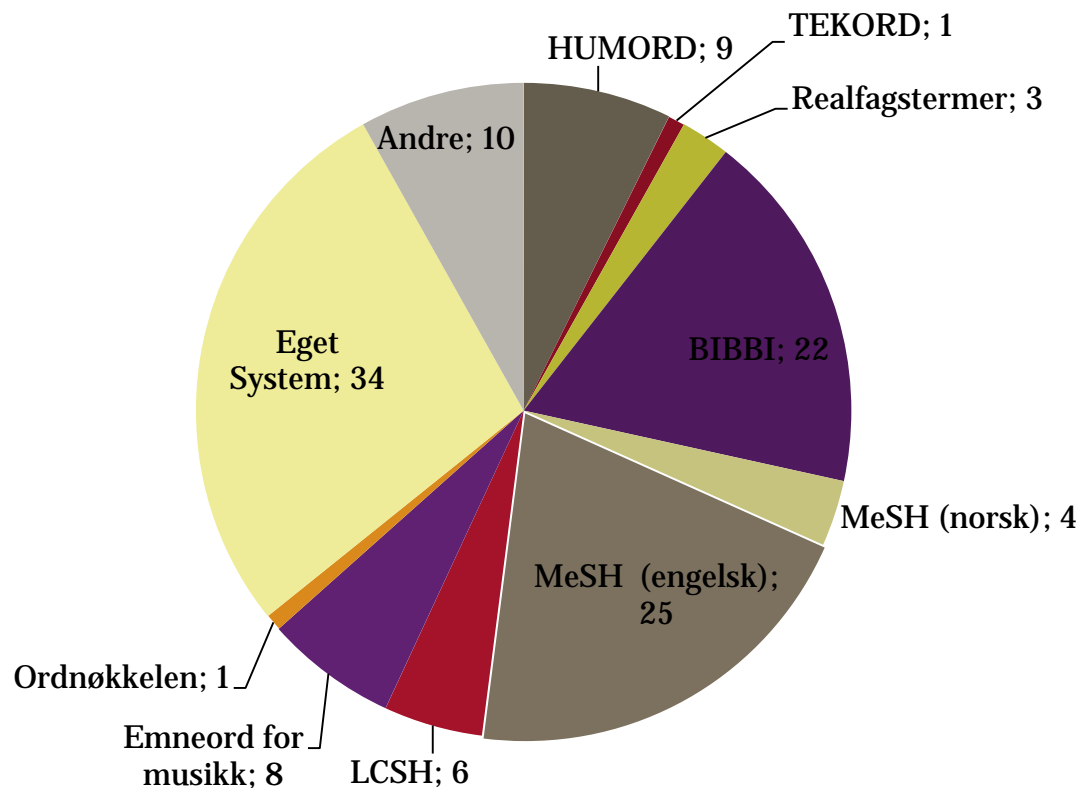
Kakediagrammet viser hvilke emnesystemer som brukes av de som bruker kontrollerte emneord.

*Av emnesystemene som var listet i undersøkelsen, var det **MeSH** og **BIBBI** som ble brukt av flest bibliotek.*

FAST og AGROVOC var ikke angitt brukt av noen respondenter.

*Dens største andelen kontrollerte emneord i bruk utgjøres av egenutviklede emnesystemer (**Eget system**).*

Ingen av de som utarbeidet egne systemer gjorde dette i samarbeid med andre.

Noen bruker mer enn 1 emneordssystem:

Antall bruk av kontrollerte systemer: 123

Antall bibliotek som bruker kontrollerte emneord: 98

Dvs. 1,3 systemer pr bibliotek som bruker kontrollerte emneord.

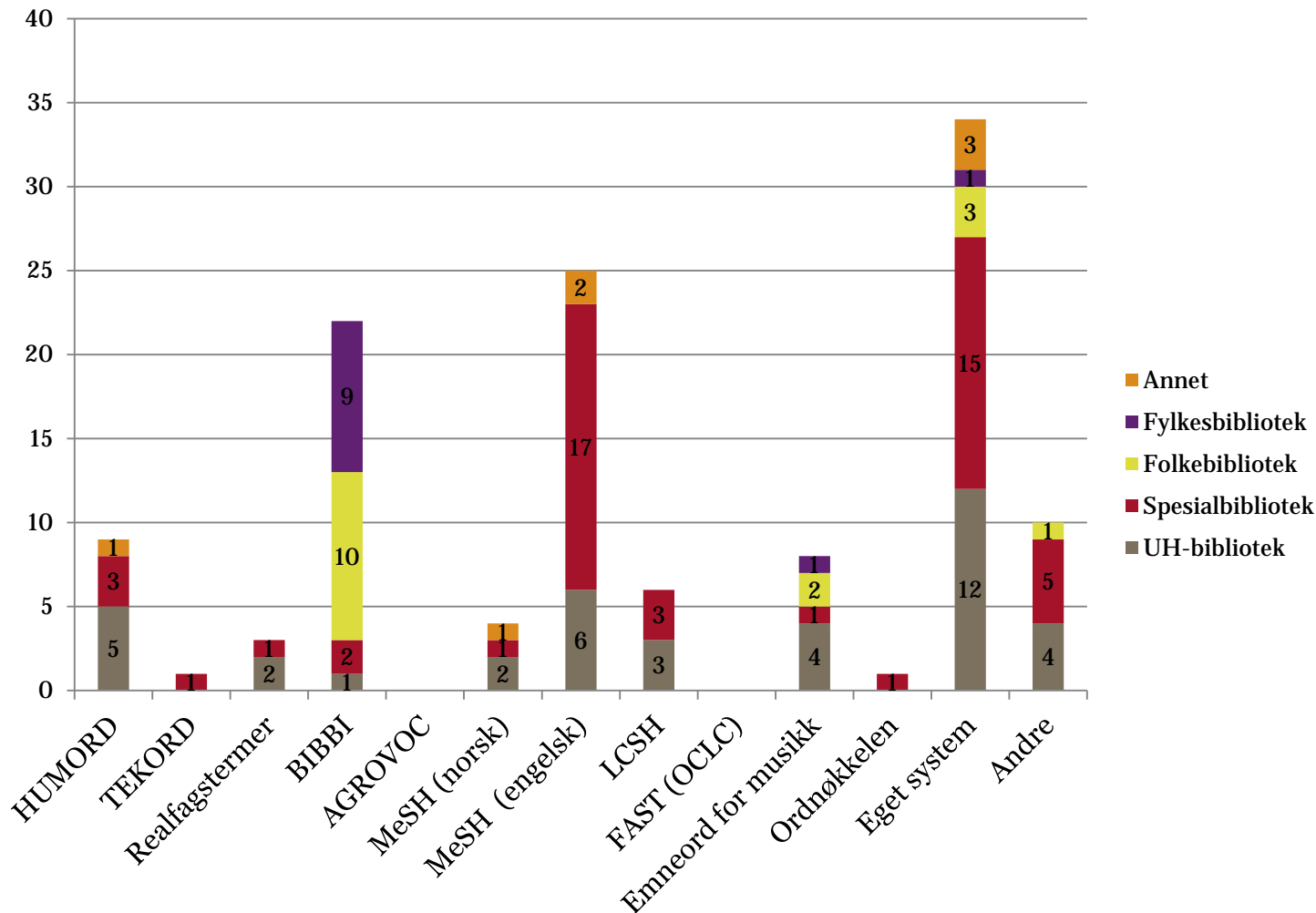
Hvilke typer bibliotek bruker de ulike emneordsystemene?

Viser det samme som kakediagrammet på forrige side, men her er i tillegg hvert system inndelt etter bibliotektype som bruker det.

BIBBI brukes nesten bare av folke- og fylkesbibliotek.

Folke- og fylkesbibliotekene bruker nesten bare BIBBI

De aller fleste som utvikler eget system er fagbibliotek.

Det er en klar grense mellom folkebiblioteksiden og fagbiblioteksiden når det gjelder hvilke kontrollerte emnesystemer som brukes.

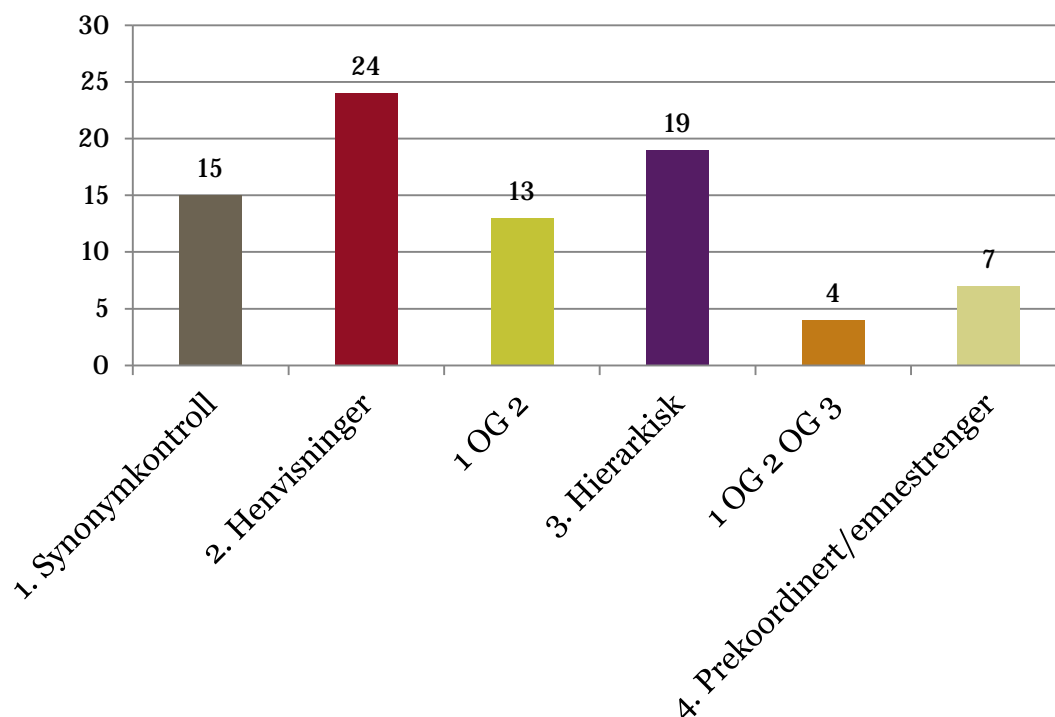
Emneord for musikk brukes imidlertid til en viss grad av begge «sidene».

Karakteristika til egenutviklede og andre systemer

Dette gjelder de 44 emnesystemene som skjuler seg bak respondentenes avkrysning på «Eget system» og «Andre», se forrige side.

Av disse har 13 (ca 1/3) både synonymkontroll og assosiative henvisninger.

Nesten halvparten (19) er hierarkisk strukturert.

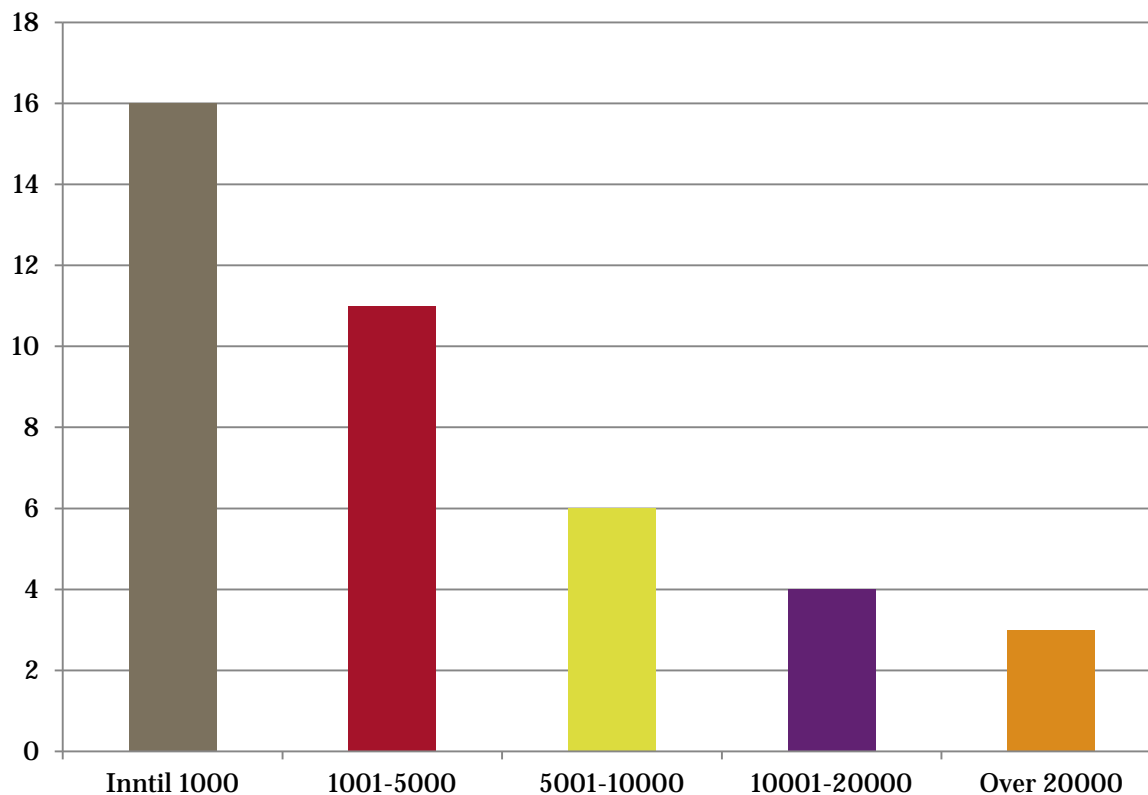

Noen har utviklet eget emneordssystem som erstatning for eller supplement til etablerte, men nå utdaterte tesauri.

Størrelsen på egenutviklede og andre systemer

Dette gjelder de 44 emnesystemene som skjuler seg bak respondentenes avkrysning på «Eget system» og «Andre», se forrige side.

*De fleste (40 %) har under 1000 begreper.
11 (27 %) har 1001-5000 begreper.*

Fagområder dekket av egenutviklede og andre systemer

Dette gjelder de 44 emnesystemene som skjuler seg bak respondentenes avkrysning på «Eget system» og «Andre», se forrige side. Systemene dekker et vidt spekter av fag, og oppstillingen nedenfor er basert på en skjønnsmessig gruppering av de fag/emner som var angitt av respondentene. Tallet i parentes angir antall systemer som inkluderer emnet/faget, basert på grupperingen.

- **Generelle/universelle systemer (13)**
- **Humanistiske emner (5)**
  - Historie, kulturhistorie, arkeologi...
- **Musikk (2)**
  - Instrumentkunnskap....
- **Arkitektur, kunst og design (2)**
- **Teologi (1)**
- **Samfunnsfaglige emner (9)**
  - Samfunnsøkonomi, politikk, sosiologi, psykologi, barn og familie, innvandring og integrering, rusproblematikk
- **Utdanningsvitenskapelige emner (1)**
  - Spesialpedagogikk
- **Juridiske emner (4)**
  - Menneskerettigheter,...
- **Naturvitenskapelige emner (4)**
  - Geofag (geologi, geografi, geofysikk)
- **Tekniske emner (6)**
  - Bygg og anlegg generelt, geoteknikk, materialteknikk, oljevirkosomhet, bergverk, miljøvern, samferdsel
- **Helsefag (4)**
  - Medisin, sjukepleie, psykiatri, sosialmedisin
- **Idrettsfag (1)**
- **Forsvarsrelaterte emner (1)**
  - Internasjonal politikk, IT,elektronikk, psykologi, medisin, fysikk, kjemi o.a , med forsvarsperspektiv
- **Bankvesen (1)**
- **Skjønnlitterære emner (2)**
  - Emner i barnelitteratur og voksenlitteratur

Kommentarer til egen emneordspraksis (1)

I alt **96** respondenter la inn en tekstlig kommentar. Disse handler om mye forskjellig, nedenfor listes noen problemstillinger/temaer som tas opp, med eksempler (u/kildeang.)

- **Flerspråklighet** i emneord nevnes av mange:
  - «Vi har kun norske emneord, selv om hele campus har engelsk som arbeidsspråk og 50 % av brukerne er ikke-norske. Det er jeg ikke fornøyd med.»
  - «...Vi trenger også flerspråklig inngang (i første rekke engelsk), synonymer osv.»
- Om **nytte av generelle/kontrollerte/ukontrollerte emneord**. De fleste som nevner dette eksplisitt, er kritiske:
  - «Jeg tror ikke at kontrollerte emneordslister er noe viktig satsingsområde. For det første er verkittlene innen faglitteraturen oftest pregnante. For det andre er fagene, og spesielt samfunnsfag og humaniora, hele tida i endring.»
  - «Vanskelig å være konsekvent uten et kontrollert vokabular.»
  - «Det kan vel ikke stikkes under en stol at emneordene som legges på bøker er mest til nytte for de biblioteksansatte og at det er en mindre andel av brukerne som utnytter denne muligheten»
- **Innstilling til utvikling av en generell norsk tesaurus**. De fleste som nevner dette, er positive:
  - «Vi er veldig interessert i en nasjonal tesaurus, og håper den vil være nyttig for oss.»
  - «...Men dersom Nasjonalbiblioteket kan utarbeide en norsk thesaurus ville det være nyttig uansett.»
  - «...Men samtidig er det bare å innse at det ikke er noen farbar vei, arbeidsmessig eller gjenfinningsmessig, å innføre et norsk kontrollert vokabular ut over den fremtidige norske utgaven av dewey.»
  - «Vi ønsker en fellesløsning (gjerne norsk tesaurus) som gir tilgang på tvers av språk, og med et effektivt system for oppdateringer.»
  - «Vi ser positivt på å få en nasjonal emneordstesaurus, spesielt fordi vi har mange spesialområder der det er vanskelig å finne gode emneord på norsk»

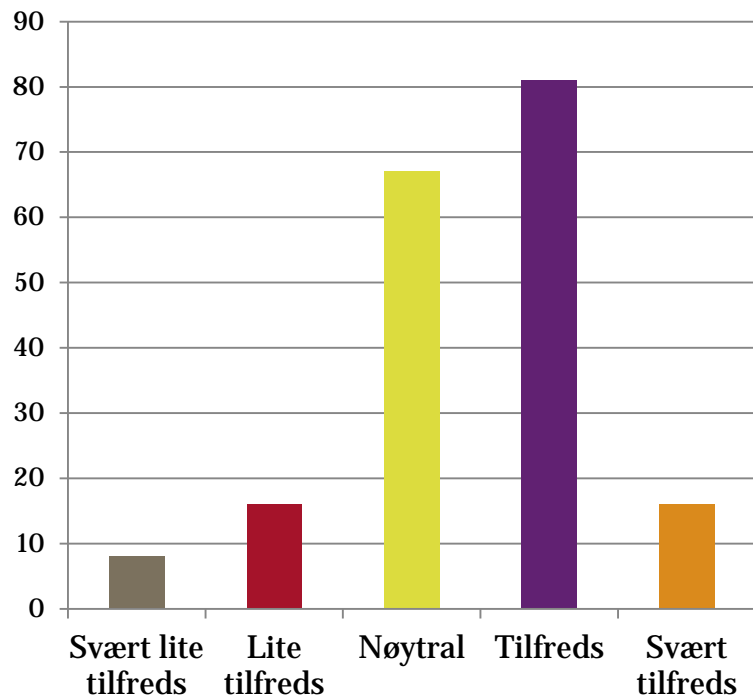
Kommentarer til egen emneordspraksis (2)

I alt **96** respondenter la inn en tekstlig kommentar. Disse handler om mye forskjellig, nedenfor listes noen problemstillinger/temaer som tas opp, med eksempler (u/kildeang.)

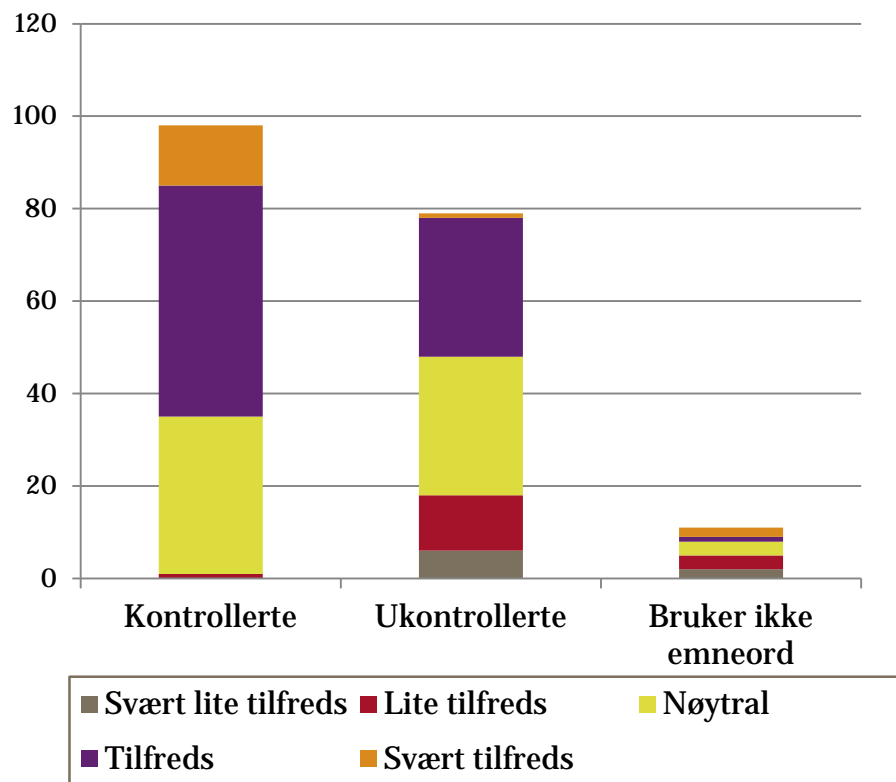
- Måten **biblioteksystemet håndterer emneord** har for flere stor betydning for hvordan biblioteket velger å tilordne emneord i metadata
  - «I OA-arkivet nyttar vi og MESH (engelsk originalspråk) til helsefagoppgåver avdi BRAGE gjev rom for det. Ville kanskje nytta ERIC-tesaurus same stad til pedagogikk om felt fanst for det.»
  - «... bruker et program som er spesielt laget for instituttene, og som skal brukes over hele verden, kan vi ikke bruke emneord. Vi skulle gjerne ha hatt det, fordi det hadde vært praktisk. Men det er dessverre ikke så lett å få til.»
- Å **kombinere eller supplere kontrollerte emneord med ukontrollerte er utbredt**, og gjøres på mange ulike måter
  - «I OA-arkivet nyttar vi og MESH (engelsk originalspråk) til helsefagoppgåver avdi BRAGE gjev rom for det. Ville kanskje nytta ERIC-tesaurus same stad til pedagogikk om felt fanst for det. No vert det i høgda tips til å finne frie norske lykelord med i tillegg til dei vi plukkar frå BS og USVD. Eit lappeteppe!»
  - «Vi bruker et emneordsregister knyttet til biblioteksystemet (Tidemann), men også emneord som ikke står i registeret.»
  - «Bruker både ukontrollerte emneord og engelsk MeSH. Fornøyd med at vi bruker ukontrollerte fordi dette gir mulighet til å legge inn nye og særegne emner.»
- Flere benyttet kommentarfeltet til å fremme **ønsker og behov** :
  - «Vi ønsker oss en fullstendig norsk oversettelse av MeSH»
  - «Når det gjelder de kontrollerte emneordene ønsker vi en mer enhetlig praksis.»
  - «Kunne tenke meg en mer fastsatt praksis på dette»
  - «Ønsker en tesaurus for skog, jakt og fiske.» «... som kan brukes både for bøker, gjenstander, foto og arkiv»
  - «Det er ønskeleg med ein nasjonal standard for emneord. Det vil gjere gjenfinninga lettare.»

Tilfredshet med egen emneordspraksis

Tilfredshet med egen emneordspraksis generelt

Tilfredshet sett i forhold til hvilken type emneord som brukes

Generelt er respondentene ganske fornøyd med tilstanden på emneordsfronten. De som bruker kontrollerte emneord er mer fornøyd enn de som bruker ukontrollerte

Spørreundersøkelse om emneord og emneordssystemer i et utvalg norske bibliotek

Utført 28. mai – 11. juni 2014
Av Nasjonalbiblioteket og
Universitetsbiblioteket i Oslo

Nasjonalbiblioteket 7. Juli 2014

